

UZUN SÜRELİ ARAÇ KİRALAMADA KİRACININ “İŞLETEN” OLARAK SORUMLULUĞU

ÇELİK AHMET ÇELİK

I- YASAL DÜZENLEMELER

1- Trafik kazalarında sorumluluk ve sorumlular

2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun “hukuki sorumluluğa” ilişkin 85.maddesi 1.fıkrasına göre: “Bir motorlu aracın işletilmesi bir kimsenin ölümüne veya yaralanmasına yahut bir şeyin zarara uğramasına sebep olursa, motorlu aracın bir teşebbüsün ünvanı veya işletme adı altında veya bir teşebbüs tarafından kesilen biletle işletilmesi halinde motorlu aracın **işleteni** ve bağlı olduğu teşebbüsün sahibi, doğan zarardan ortalara ve zincirleme sorumlu olurlar.”

85.maddenin son fıkrasına göre de “**İşleten**, aracın sürücüsünün veya aracın kullanılmasına katılan yardımcı kişilerin kusurundan kendi kusuru gibi sorumludur.”

Yasa'daki tanımlara göre, trafik kazalarından “tehlike sorumluluğu” ilkesince sorumlu olan ve sürücü ile yardımcı kişilerin kusurundan “kendi kusuru gibi” sorumlu tutulan **işletenler** şunlardır:

- Araç sahibi-işleten
- Bir şirket (firma) ünvanı altında motorlu araç işletenler
- Motorlu araçlarla yolcu ve yük taşıma işlerine katılan taşımacı, girişimci, üstlenici, gezi ve tur düzenleyici, bilet ve irsaliye düzenleyerek, yolcu ve yük taşıma işlerine aracılık ederek motorlu aracın işletilmesine doğrudan veya dolaylı katılan, motorlu aracın işletilmesinden ekonomik yarar sağlayan tüm gerçek ve tüzel kişiler
- Mülkiyeti muhafaza kaydıyla satışta, alıcı sıfatıyla sicilde kayıtlı görülen kişiler
- Aracın uzun süreli kiralınması**, ariyet veya rehin alınması gibi hallerde kiracı, ariyet veya rehin alan kişiler.

Yukardaki sıralamada konumuzla ilgili olan ve “**işleten**” sıfatıyla sorumlu tutulabilen gerçek veya tüzel kişi “**aracı uzun süreli kiralayan kiracı**”dır.

2- Uzun süreli araç kiralamada kiracının “işleten” olarak sorumluluğu

2918 sayılı KTK7'nun 3.maddesindeki tanıma göre: “**İşleten**, araç sahibi olan veya mülkiyeti muhafaza kaydıyla satışta alıcı sıfatıyla sicilde kayıtlı görülen veya **aracın uzun süreli kiralama**, ariyet veya rehin gibi hallerde kiracı, ariyet veya rehin alan kişidir. Ancak ilgili tarafından başka bir kişinin aracı kendi hesabına ve tehlikesi kendisine ait olmak üzere işlettiği veya araç üzerinde fiili tasarrufu bulunduğu ispat edilirse, bu kimse işleten sayılır.”

Yukardaki madde hükmüne göre:

- Uzun süreli araç kiralamada, kiracı “**işleten**” olarak sorumlu olur.
- Ancak, kiracının “işleten” olarak sorumlu tutulabilmesi için, aracı “**kendi hesabına ve tehlikesi kendisine ait olmak üzere**” işlettiğinin;
- Ve ayrıca “**araç üzerinde fiili tasarrufu bulunduğunun**” ispat edilmesi gerekir.
- Kiracı, aracı kendi hesabına ve tehlikesi kendisine ait olmak üzere “işletiyor olmakla birlikte, “araç üzerindeki fiili tasarrufu” herhangi bir biçimde onayı ve kusuru olmaksızın elinden alınmış, çalınmış veya gasp edilmişse, tüm işletenler gibi, o da sorumluluktan kurtulur.

e) Yasa'nın 86.maddesi 1.fıkrasına göre de, işleyen konumundaki kiracı, "kendisinin veya eylemlerinden sorumlu tutulduğu kişilerin kusuru bulunmaksızın ve araçtaki bir bozukluk kazayı etkilemiş olmaksızın, kazanın bir mücbir sebepten veya zarar görenin veya bir üçüncü kişinin ağır kusurundan ileri geldiğini ispat ederse sorumluluktan kurtulur."

3- Aracı "uzun süreli kiralayan" araç maliki zarardan sorumlu tutulamaz

2918 sayılı KTK'nun "araç sahibi" ve "işleyen" tanımları ayrı ayrı yapılmıştır.

Araç sahibi, araç için adına yetkili idarece teşkil belgesi verilmiş veya sahiplik veya satış belgesi düzenlenmiş kişidir.

İşleyen, yukardaki tanımı yinelersek, araç sahibi olan veya mülkiyeti muhafaza kaydıyla satışta alıcı sıfatıyla sicilde kayıtlı görülen veya aracın uzun süreli kiralama, ariyet veya rehin gibi hallerde kiracı, ariyet veya rehin alan kişidir. Ancak ilgili tarafından başka bir kişinin aracı kendi hesabına ve tehlikesi kendisine ait olmak üzere işlettiği veya araç üzerinde fiili tasarrufu bulunduğu ispat edilirse, bu kimse işleyen sayılır."

Görüldüğü gibi, araç sahibi kimi durumlarda "işleyen" olmayabilir ve eğer "işleyen" konumunda değilse, trafik kazalarından ve motorlu aracın yola çıktığı zararlardan sorumlu tutulamaz.

Bununla birlikte, Yasa'nın 3. ve 19.maddelerine göre trafik kaydı, işleteni belirleyen güçlü bir karine niteliğindedir. Ancak kayıt maliki, **işletenin üçüncü kişi olduğunu ispat ederse** sorumluluktan kurtulur.

4- Uzun süreli kira sözleşmesi ile aracı kiracıya teslim eden araç malikinin, sorumluluktan kurtulabilmesi için mahkemeye sunacağı kanıtlar

Araç sahibinin kendisinin "işleyen" olmadığını; aracı uzun süreli kiralaması nedeniyle "işleyen" in kiracı olduğunu ve trafik kazasının kira süresi içerisinde meydana gelmesi nedeniyle kiracının sorumlu tutulması gerektiğini nasıl kanıtlayacağı, mahkemeye ne gibi belgeler sunacağını yukarıda açıklamıştık. Özetlersek:

- Kira Sözleşmesi,
- Araç kiracıya teslim belgesi,
- Kira parası alındığına ilişkin belgeler,
- Aracın, kiracı tarafından "kendi hesabına ve tehlikesi kendisine ait olmak üzere" işletildiğine ilişkin kanıtlar.
- Sürücü ve yardımcılarının kiracının buyruğunda olduğuna ilişkin kanıtlar.

II- UZUN SÜRELİ ARAÇ KİRALAMADA KİRACININ SORUMLULUĞUNA İLİŞKİN YARGITAY KARARLARI

Aracın kayıt sahibi, aracı bir yıl süreyle kiralayarak işleyen sıfatını kaybetmiş olduğundan, kazadan dolayı meydana gelen zarardan sorumlu tutulamaz.

2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununun 3. maddesi hükmüne göre, başka bir kişinin aracı kendi hesabına ve tehlikesi kendisine ait olmak üzere işlettiğini ve araç üzerinde fiili tasarrufu bulunduğunu ispat edemediği takdirde kayda göre araç sahibi olan veya mülkiyeti muhafaza kaydıyla satışta alıcı sıfatıyla sicilde kayıtlı görülen veya aracın uzun süreli kiralama, ariyet veya rehni gibi hallerde kiracı veya rehin alan kişi; işletendir. Aynı Kanunun 85. maddesi hükmüne göre ise bir motorlu aracın işletilmesinden doğan zarardan o aracın işleteni sorumlu olur.

4.HD.17.02.2005 E. 2004/7697 - K. 2005/1387

Araçların uzun süreli kira sözleşmesi ile kiraya verilmesi durumunda, araç malikinin işleten sıfatı kalmadığından, hakkındaki davanın pasif husumet yokluğundan reddi gerekir. (2918/m. [3, 85](#))

11.HD.05.05.2003 E. 2002/12356 - K. 2003/4414

Kazaya karışan aracın, uzun süreli olarak kiraya verilmiş ve **kiracı tarafından kullanılırken kazanın meydana gelmiş olmasına göre, kiracının “işleten” olarak sorumlu tutulması ve araç maliki hakkındaki davanın reddi gerekir.** (2918/m. [3,85](#))

17.HD.15.02.2005 E. 2005/813 - K. 2005/1150

Dava konusu kazayı yapan araç, uzun süreli kira sözleşmesi ile kiraya verilmiş ise, kiracı işleten olarak sorumlu olur. Bu nedenle, kira sözleşmesi uyarınca aracın kiracı şirkete teslim edilip edilmediğinin duraksamaya yer bırakmayacak şekilde açıklanması gerekir. (2918/m. [3, 85](#))

11.HD. 27.04.2006 E. 2005/4642 - K. 2006/4755

Aracın kayıt maliki ile davalı arasında yapılmış olan **kira sözleşmesinde**, aracın davalı şirkete hizmet verecek şekilde hükümler içermesine; **araç ve sürücü üzerinde mutlak bir hakimiyet ve tasarruf imkanı sağlanmış olmasına göre**, davalının "işleten" sıfatını taşıdığı kabul edilerek bu sıfatı ile zarardan sorumlu tutulması gerekir.

4.HD.14.11.2005 E. 2004/15668 - K. 2005/12100

Malikin uzun süreli olarak aracını kiralaması halinde, kiracı, “işleten” sıfatını kazanır ve işletenin hukuki sorumluluğu altına girer. (2918/m. [3,85](#))

2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununun 3.maddesi gereğince malik, uzun süre olarak aracını kiraladığında kiracı, isleten sıfatını kazanır aynı yasanın 85.maddesi hükmü gereğince de işleten hukuki sorumluluk altına girer. Mahkemece açıklanan davalı savunmaları ile yasa hükümleri üzerinde yeterince durulup tartışılmadan yazılı olduğu şekilde davalı belediyenin de tazminattan sorumlu tutulması doğru değildir.

19.HD.18.06.2003 E. 2003/3742 - K. 2003/6546

Motorlu aracı uzun süreli kiralama sözleşmesi ile kiralayan **kiracı, işleten sayılır.** Bu hüküm, araç üzerindeki fiili hakimiyet ve iktisaden yararlanma ilkesi dikkate alınarak getirilmiş bir düzenlemedir. Mahkemece, salt malik sıfatı yeterli görülerek davalının sorumluluğuna karar verilmesi doğru olmamıştır.

11.HD.13.09.2004 E. 2003/13798 - K. 2004/8129

Temelde malik işletendir. Ancak yasa gereğince **malik, uzun süreli olarak aracı kiraladığında, kiracı, işletenlik niteliği kazanır** ve hukuki sorumluluk altına girer.

19.HD.01.04.2002 E. 2001/7750 - K. 2002/2375

Araç sahibi olan veya mülkiyeti muhafaza kaydıyla satışta alıcı sıfatıyla sicilde kayıtlı görülen veya aracın **uzun süreli kiralama**, ariyet veya rehni gibi hallerde kiracı, ariyet veya rehin alan kişidir. Ancak ilgili tarafından başka bir kişinin aracı kendi hesabına ve tehlikesi kendisine ait olmak üzere işlettiği ve araç üzerinde fiili tasarrufu bulunduğu ispat edilirse, bu kimse **işleten** sayılır.

11.HD.18.02.2002 E. 2001/9157 - K. 2002/1348

2918 sayılı Kanununun 85. maddesi hükmüne göre, trafik kazası zararında kaideten işleten sorumludur. **Aynı Yasanın 3. maddesi de uzun süreli kiralama halinde kiracı işleten sayılmıştır.** Böyle bir hal varsa, trafik kazası zararından aracın kiracısı sorumlu olur.

19.HD.14.10.1993 E. 1992/10747 - K. 1993/6545

www.TazminatHukuku.com